

deren, Chr. Jessen, blev der en smuk Findeløn. — Man maa nu blot med Spænding afvente, om ikke de kommende Aars Tørvegravning i de sydvestjyske Moser skulde bringe et nyt og lige saa interessant Fund for Dagens Lys.

Christen Leif Vebæk.

Et Forarbejde til Pontoppidans Danske Atlas.

I den danske historisk—topografiske Litteratur er Traps »Danmark« fra det 19. Aarhundrede et Hovedværk. Men det har to værdige Forgængere, Peder Resens store utrykte »Atlas Danicus« fra det 17. Aarhundrede og Erik Pontoppidans »Danske Atlas« fra det 18. Aarhundrede, der begge stadigvæk har stor Betydning, ikke mindst paa Grund af de Kort, der ledsager Teksten. Resen lader os se de danske Byer i Fugleperspektiv, medens Pontoppidan til hver Købstad dels har et Prospekt, dels en Grundplan.

Det er let at paavise, at Resens Kort ikke er fejlfri. Fejlene er dog ofte lette at rette, og hans Kort har mange Enkeltheder fra Fortiden, som vi nu uden dem vilde være afskaaret fra at vide Besked med.

Om Pontoppidans Grundplaner kan man undertiden høre den Mening fremsat, at de er saa afhængige af Resens, at omtrent hver eneste Fejl i disse er gentaget. —

Et sjældent Tilfælde vil, at man for Vardes Vedkommende kan iagttage, hvorledes Kortet over denne By i Danske Atlas er blevet til.

Erik Pontoppidan var død i 1764, og det blev da hans Svoger Hans de Hofman, Præsident i Fredericia, der maatte udgive de sidste Bind af Værket, deriblandt 5. Bind, hvori Beskrivelsen af Varde findes. I 1768 skriver Hofman til Raadmand Niels Knudsen og Byfoged Frausing i Varde:

Velædle og velvise,
højstærede Hr. Raadmand
og Hr. Byfoged!

Da der nu trykkes paa Beskrivelsen over Riber Stift til Atlas Daniæ og de dertil behøvende Kobberstykker ønskede maa saa akkurat som muligt¹⁾, siden den Bog forfærdiges efter kongelig Befaling, og i mange Tilfælde kan være Publico til Nytte, altsaa vilde jeg herved bede, de højstærede Herrer vilde behage at undersøge indlagte Grundtegning om Varde og besvare de derpaa forlangte Poster samt tillige melde, om noget er uakkurat, paa det samme kunde blive korrigeret, førend Pladen aftrykkes, hvorom jeg udbeder mig Svar inden Maj Maanedes Udgang, og med særdeles Højagtelse lever

De højstærede Herrer
tjenstskyldigste Tjener

Fridericia,

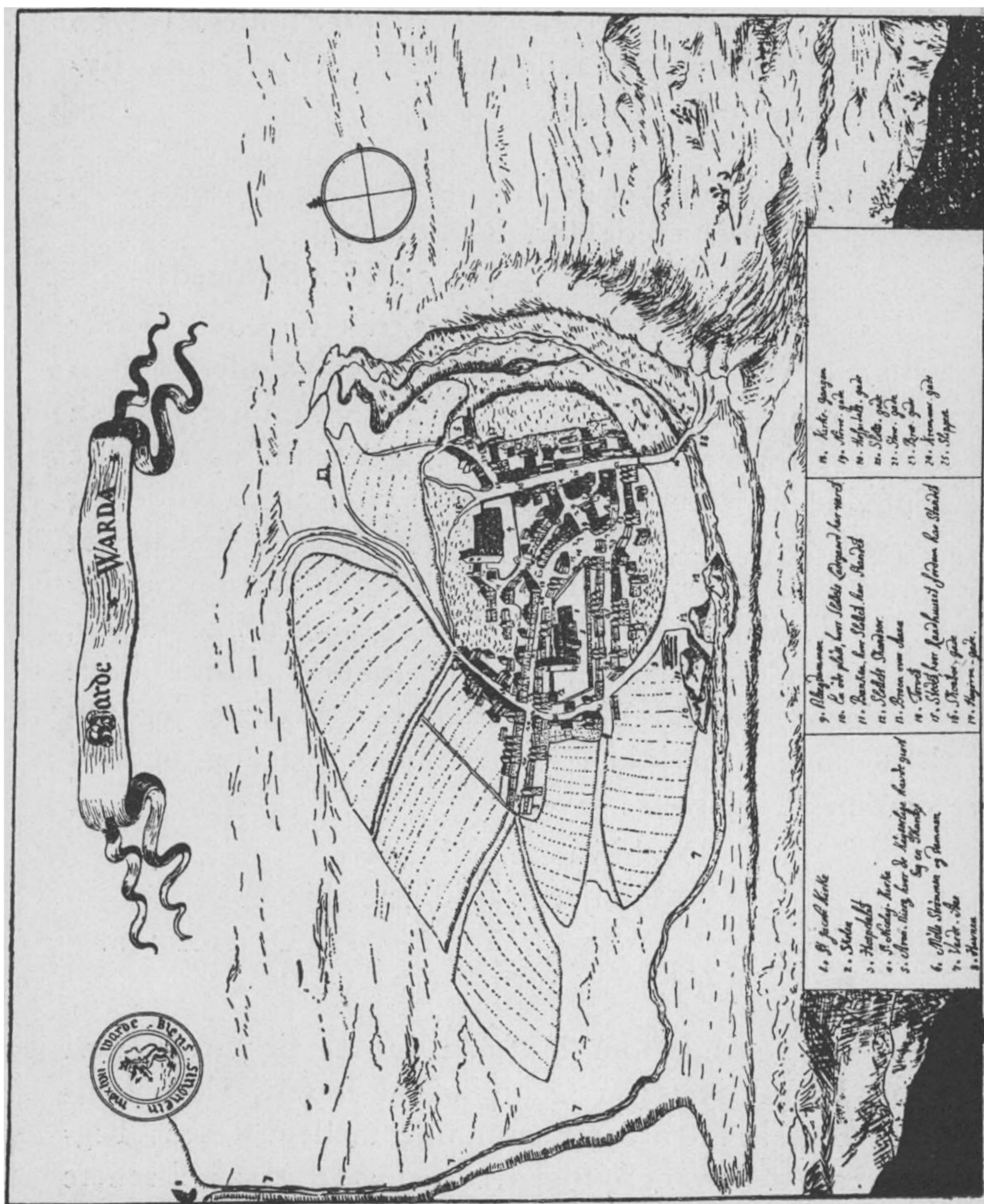
H. D. Hofman.

d. 19. April 1768.

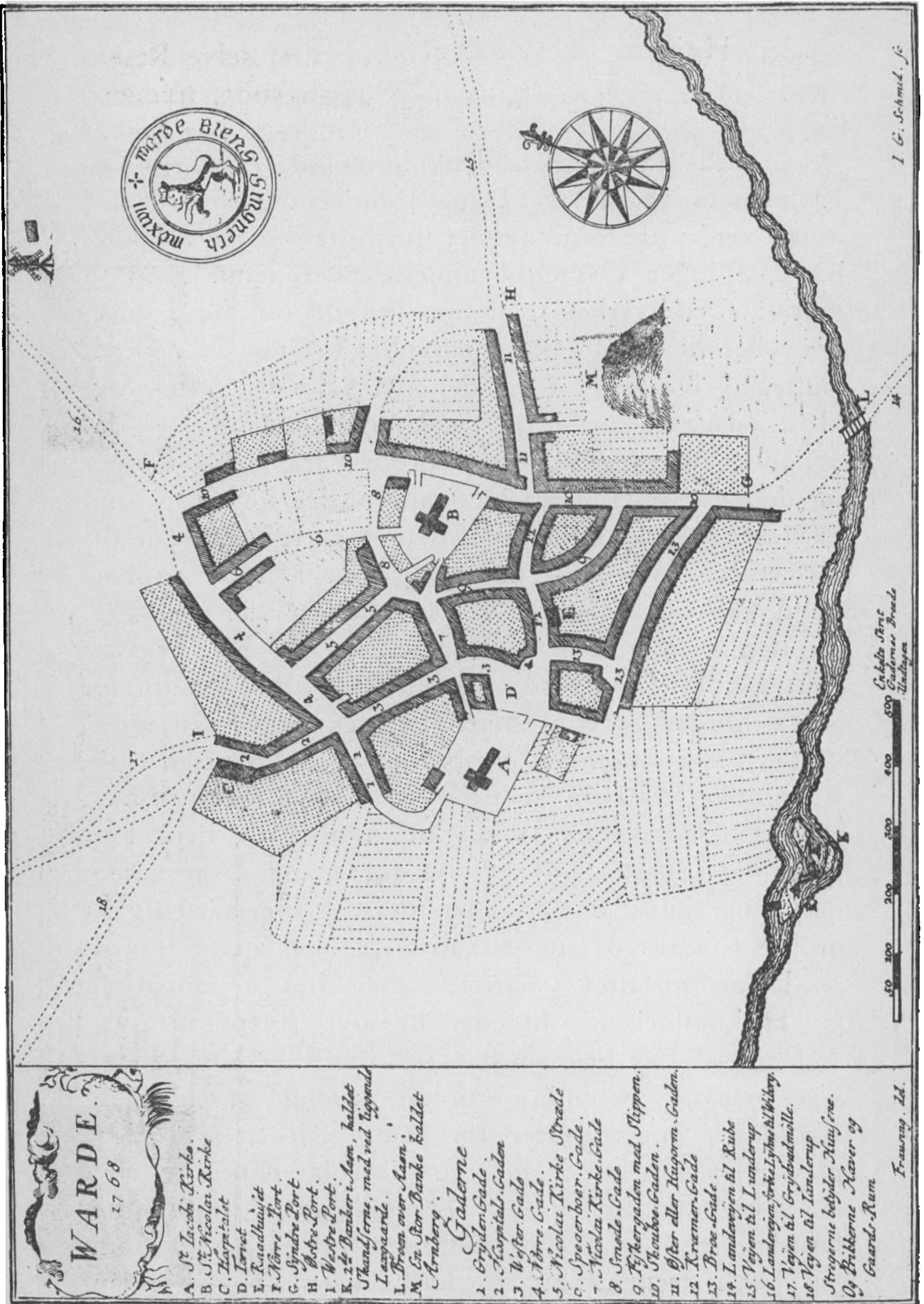
Den Tegning, som Hofman sendte til Varde, maa have været lavet paa Grundlag af Resens Kort, hvilket fremgaar af en Sammenligning mellem Resens Tegning og det Svar, Byfoged Frausing en Maaned senere

¹⁾ Her maa være glemt noget.

sendte Hofman. At det ikke har været selve Resens Kort, Hofman havde tænkt sig at anvende, fremgaar ogsaa af Byfogedens Brev, idet Numrene paa Resens Kort ikke svarer til de Numre, Frausing anfører i sit Brev. Dette lyder saaledes:

Varde ca. 1661. Efter Resens Atlas.

Varde 1768. Grundplan efter Pontoppidans »Danske Atlas«.

Højædle og velbaarne,

højtærede Hr. Etatsraad!

Den udi Hr. Etatsraadens højtærede Skrivelse af 19. passato [ɔ: sidste Maaned] hidsendte Grundtegning over Varde fremkommer indsluttet tilbage. Samme har fast ingen Overensstemmelse med denne Bys Situation. Thi hverken Gadernes Proportion efter Længden eller deres Strækning efter de 4 Vinde er derved iagttaget. Derover er og den saa kaldede Vester- og Hospitalsgade, Nr. 7 og 11, anbragt lige i Vester, da den dog strækker sig udi Nordvest fra Jacobi Kirke, og denne Fejl har trukket mangfoldige flere efter sig. St. Jacobi Kirke ligger efter dette Charte ligesom midt i Byen, da den dog ligger Sydvest i Byen og har slet ingen Gader enten Vesten eller Synden for sig; thi den saa kaldede Slots-gade, Nr. 10, har i sidste 100 Aar ikke været til. St. Nicolai Kirke er anbragt i den nordre Side af Byen, da den ligger fast midt i Byen. Aaen kommer fra Norden, som og er en Fejl, siden den strækker sig fra Nordost i Synden til Vesten, saa Forskellen er saa stor i disse og flere Tilfælde, at Chartet uden Tvivl for mange Aar siden maa være gjort af en saadan Person, som har haft en middelmaadig Ide om Situationen, men været fraværende og forfattet Chartet alene efter Imagination [ɔ: Hukommelsen]. Thi den her over Byen for nogle Aar siden af en bekvem Person forfærdigede Prospekt viser, saavidt jeg endnu erindrer, tydeligt, at der ingen Bygninger ligger Vesten for Jacobi Kirke, og at derpaa ligger en Del Østen for Nicolai Kirke. — Det har været umuligt at rette Fejlene paa det hidsendte Charte. Jeg har derfor efter den liden Indsigt, som jeg har i deslige Ting forfærdiget en ny og anden Grundtegning, hvor Gaderne har deres rette Propor-

tion og Strækning i Længden. Navnene er og vedføjet, saaledes som de findes anskrevne i Brandassuranceprotokollen. Samme Carte følger ærbødigst indsluttet og giver udførlig....¹⁾ Forskellen ved Konfrontation med det gamle Chartre — — —

Varde,
den 19. Maj 1768.

Dette Brev findes i Koncept i Varde Raadstuearkiv som Bilag til Hofmans Skrivelse blandt indkomne Breve til Magistraten. Samme Sted findes to Udkast til en Grundplan af Varde, der viser, hvorledes Frausing har arbejdet med Tegningen, indtil han har faaet den smukke og nøjagtige Grundplan frem, som findes trykt i Danske Atlas.

Denne Grundplan af Varde bygger altsaa slet ikke paa Resen, men er et selvstændigt Arbejde af den brave Varde-Byfoged Johan Jacob Frausing.

Carl Lindberg Nielsen.

Af Bastrup Ejerlavs Historie.

Vamdrup Sogn har ikke altid haft den Udstrækning, det nu har, idet den Del af Sognet, der ligger Syd for Kongeaaen og udgør henved Halvdelen, er sønderjydsk Jord og tidligere hørte til Haderslev Amt. Saaledes hørte Ejerlavene Bastrup og Holt til Skodsborg Sogn, men var engang, uvist hvornaar, henlagt under Vamdrup Sogn med Hensyn til Kirke- og Skolevæsen. Skattevæsenets Forhold til Skodsborg løstes

¹⁾ Her er en halv Linie af Papiret smuldret bort.